† VARSANUFIE
Arhiepiscopul Râmnicului

Sfânta Cruce – stâlp al unității Bisericii dreptmăritoare

Teologia patristică în integralitatea sa dezvoltă în nenumărate pagini adevărul că Biserica, ce ia ființă istoric la Cincizecime, prin extinderea în Apostoli și în primii credincioși a Trupului Mântuitorului Hristos pnevmatizat, are temelia pusă în Persoana Mântuitorului Hristos, prin Înomenirea, Răstignirea, Învierea și Înălțarea Sa, așa cum Sfântul Apostol Pavel întărește în *Epistola către Efeseni*: „Și toate le-a supus sub picioarele Lui și, mai presus de toate, L-a dat pe El cap Bisericii, Care este trupul Lui, plinirea Celui ce plinește toate întru toți" (*Efeseni* I, 22-23).

Nu se poate identifica întemeierea Bisericii într-un act singular din lucrarea mântuitoare a Domnului Hristos. Sfinții Părinți prezintă în scrierile lor realitatea existenței Bisericii dinainte de înomenirea Fiului lui Dumnezeu. Sfântul Evanghelist Ioan vorbește în *Apocalipsă* de «Mielul junghiat de la întemeierea lumii» (*Apocalipsa* XIII, 8), întreaga creație fiind rod al iubirii jertfelnice. Sfântul Maxim Mărturisitorul aprofundează aceste coordonate ale teologiei patristice, arătând că Biserica este „chip și icoană a întregului cosmos constituit din ființe văzute și nevăzute, având aceeași unitate și distincție ca și el"[1]. Mai mult decât atât, spune același Sfânt Părinte, „Sfânta Biserică este, așadar, tip și icoană a lui Dumnezeu. Căci unirea neamestecată pe care o întreține Acela, prin puterea și înțelepciunea Lui infinite, între diferitele ființe ale celor ce sunt, legându-le ca un Făcător în chip suprem cu Sine, o realizează și ea, legând în chip unitar pe credincioși întreolaltă prin harul și chemarea unică a credinței, pe cei activi și virtuoși prin identitatea voirii, iar pe cei contemplativi și gnostici prin acordul nesfârșiat și nedivizat al cugetului"[2].

În cele ce urmează, vom aprofunda învățătura patristică a Bisericii dreptmăritoare despre Sfânta Cruce și Jertfa Mântuitorului Hristos ca stâlp al unității Bisericii.

Însăși așezarea Sfintei Cruci pe turla bisericii, în locul cel mai de sus

1 Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Mistagogia*, Ed. IBMBOR, București, 2017, p. 110.

2 Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Mistagogia*, p. 141.

al ei, demonstrează importanța acesteia și a Jertfei Domnului Hristos în eclesiologia ortodoxă. Importanța ei este arătată și de Sinaxarul Sâmbetei celei Mari, spunând: „Căci, după cum la întâia facere a lumii, Dumnezeu, săvârșind toate lucrurile, și în urmă, în ziua a șasea, a creat pe om, făptura cea mai de seamă, iar în ziua a șaptea S-a odihnit de toate lucrurile Lui și a sfințit ziua, numind-o Sâmbătă, care se tâlcuiește odihnă, tot așa și la facerea lumii celei spirituale, săvârșind toate în chipul cel mai bun, în ziua a șasea a creat din nou pe omul stricat și, înnoindu-l iarăși prin Crucea cea de viață purtătoare, S-a odihnit încă o dată cu o odihnă desăvârșită, de toate lucrurile Lui, dătătoare de viață și mântuitoare. Cuvântul lui Dumnezeu a stat cu trupul în mormânt, iar cu sufletul Lui curat și dumnezeiesc Se pogoară și în iad. Sufletul a fost despărțit prin moarte de trup și l-a dat în mâinile Tatălui. Tot Tatălui I-a dat și propriul Său sânge, fără să-I fie cerut; iar sângele Lui a fost preț de răscumpărare pentru noi. Sufletul Domnului n-a fost ținut în iad ca sufletele celorlalți sfinți. Cum putea, oare, să fie ținut, odată ce n-avea asupra Lui, ca ceilalți drepți, nimic din păcatul strămoșesc? Dar nici dușmanul nostru, diavolul, n-a luat sângele prin care am fost răscumpărați, cu toate că noi eram în stăpânirea lui. Cum putea, oare, să ia sângele Lui din altă parte decât de la Dumnezeu? Dar, oare, tâlharul de diavol putea să-L ia chiar pe Dumnezeu? Domnul nostru Iisus Hristos a locuit trupește în mormânt și cu Dumnezeirea, care era strâns unită cu trupul”[3]. Crucea este astfel singura cale de intrare în comuniunea Bisericii ca pregustare a celei din Împărăția lui Dumnezeu: „Bucură-te, Cruce purtătoare de viață, raiule cel preafrumos al Bisericii, pomul nestricăciunii”[4].

Prin Jertfa Mântuitorului Hristos pe Cruce se restabilește starea de comuniune dintre Dumnezeu și om. Biserica este astfel locul reîntâlnirii omului cu Dumnezeu, al unității dintre cele de sus cu cele de jos: „Să laude cu un glas cerul și pământul, că pusă este înaintea tuturor preafericita Cruce, pe care fiind pironit trupește, Hristos S-a sfârșit”[5]. Cu cât e omul mai apropiat de Dumnezeu, cu atât el este mai apropiat de semenii lui; cu cât e mai îndepărtat de El, cu atât stă într-o sciziune tot mai profundă și cu aproapele. Doar Hristos Cel Înviat îi poate ține pe credincioși să rămână neabătuți în „unitatea Duhului întru legătura păcii” (*Efeseni* IV, 3).

În acest sens, Părintele Dumitru Stăniloae accentua faptul că „Hristos Se extinde cu Trupul Său jertfit și înviat în noi, ca să ne unească și să ne facă asemenea Lui, umplându-ne de aceeași iubire a Lui față de Dumnezeu Tatăl și de a lui Dumnezeu Tatăl față de El, care este în El. Dar aceasta e

3 *Triodul*, ediția a VIII-a, Ed. IBMBOR, București, 1986, p. 580.

4 *Triodul*, stihiră la *Doamne strigat-am*, la Vecernia din Sâmbăta Săptămânii a Treia a Postului Mare, p. 272.

5 *Triodul*, *Cântarea I* din Utrenia Duminicii din Săptămâna a Treia a PostuluiMare, p. 273.

Prin cele două axe ale sale, orizontală și verticală, Sfânta Cruce ne arată în mod vizibil că jertfa Mântuitorului Hristos le cuprinde și le unește pe toate în ea, atât pe cele cerești cu cele pământești, pe Dumnezeu cu oamenii, cât și pe om cu semenii săi.

Biserica. Și Biserica fiind umplută de această iubire, ea înseamnă și unitatea iubitoare între membrii ei”[6]. Toată teologia patristică a Bisericii noastre socotește că Trupul Cel Răstignit și Înviat al lui Hristos este temelia adevărată a unității Bisericii: „Crucea înălțându-se, toată făptura îndeamnă a lăuda preacurată Patima Celui Ce S-a înălțat pe dânsa; căci întru aceasta, ucigând pe cel ce ne-a ucis pe noi, pe cei omorâți i-a înviat și i-a înfrumusețat, și în ceruri a locui i-a învrednicit, ca un milostiv, pentru mulțimea bunătății Sale. Pentru aceea, bucurându-ne, să înălțăm numele Lui și să mărim sfințenia Lui cea preaînaltă”[7].

Prin Învierea Mântuitorului Hristos, Răstignirea nu mai este un eveniment al trecutului, ci puterea Învierii din morți devine putere a Crucii, după mărturia Apostolului neamurilor: „Și printr-Însul toate cu Sine să le împace, fie cele de pe pământ, fie cele din ceruri, făcând pace prin El, prin sângele Crucii Sale” (*Coloseni* I, 20).

Unitatea credincioșilor în Trupul lui Hristos este descoperită în Rugăciunea Arhierească, dinaintea pătimirii Domnului nostru Iisus Hristos pe Cruce, făcându-ne să înțelegem în mod clar legătura dintre Sfânta Cruce și unitatea Bisericii: „Pentru ei Eu Mă sfințesc pe Mine Însumi, ca și ei să fie sfințiți întru adevăr. Dar nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor, Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis” (*Ioan* XVII, 19-21). Unitatea Persoanelor treimice nu este doar model al unității eclesiale, ci izvorul infinit din care se adapă unitatea ființială a Bisericii. „Iubirea adevărată nu poate să existe ca lucrare sau realizare omenească; poate însă exista ca rod al părtășiei de iubire dumnezeiască, iar părtășia aceasta este cu putință în Biserică, unde credincioșii se aduc pe ei înșiși lui Hristos și unde în toți credincioșii există Hristos cel Unul”[8] și nedespărțit: „Pe toți credincioșii trebuie să-i vedem, noi, credincioșii, ca pe unul, și în fiecare dintre ei să vedem pe Hristos”[9].

Prin cele două axe ale sale, orizontală și verticală, Sfânta Cruce ne arată în mod vizibil că jertfa Mântuitorului Hristos le cuprinde și le unește pe toate în ea, atât pe cele cerești cu cele pământești, pe Dumnezeu cu oame-

6 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică*, vol. II, Ed. IBMBOR, București, 2003, pp. 263-264.

7 *Mineiul pe Septembrie*, ediția a V-a, Ed. IBMBOR, București, 1986, stihiră la *Doamne strigat-am*, la *Vecernia zilei a paisprezecea*, p. 186.

8 Georgios Mantzaridis, *Morala creștină*, II, traducere de Diac. Cornel Coman, Editura Bizantină, București, 2006, p. 111.

9 Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice și morale* 3, în *Filocalia*, vol. VI, București, 1997, p. 57.

nii, cât și pe om cu semenii săi, adunându-i în singura realitate din lumea aceasta care transcede lumea: „Căci toți sunteți fii ai lui Dumnezeu prin credința în Hristos Iisus. Căci, câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat. Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus" (*Galateni,* III, 26-28). Sfântul Iustin Popovici accentuează această realitate a Bisericii prin cuvintele: „Scopul ei este suprarațional, ecumenic, panuman: acela de a uni în Hristos pe toți oamenii, pe toți, fără excepții pe motiv de naționalitate, seminție sau clasă socială".[10]

În Biserică se realizează unitatea credincioșilor întru Hristos Domnul, unitate care este icoană a unității depline dintre Persoanele Sfintei Treimi: „Și toate ale Mele sunt ale Tale, și ale Tale sunt ale Mele și M-am preaslăvit întru ei" (*Ioan* XVII, 10).

Misiunea Bisericii este „de a întări mădularele ei în nemurire și veșnicie, făcându-le părtașe firii lui Dumnezeu"[11]. Prin Jerfa Sa „ne-a hărăzit mari și prețioase făgăduințe, ca prin ele să vă faceți părtași dumnezeiești firi, scăpând de stricăciunea poftei celei din lume" (II *Petru* 1, 4). În Biserică, întâietatea este a jertfei, a răstignirii și a slujirii, după modelul Mântuitorului Hristos răstignit pe Cruce: „ci care va vrea să fie mare între voi, să fie slujitor al vostru. Și care va vrea să fie întâi între voi, să fie tuturor slugă. Că și Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți"(*Marcu* X, 43-45). Lumea nu suferă pe oamenii purtători de Hristos, așa cum nu L-au suferit nici pe Hristos, iar acest fapt se întâmplă pentru că aceștia nu sunt din lume. Ei sunt în lume, dar nu din lume: „Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăște" (*Ioan* XV, 19). Lumea este o jertfă continuă pentru Hristos, după cum și pentru cei ce viețuiesc în Hristos, adică se fac pe ei înșiși Biserici vii: „Zidiți fiind pe temelia apostolilor și a proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos. Întru El, orice zidire bine alcătuită crește ca să ajungă un locaș sfânt în Domnul, în Care voi împreună sunteți zidiți, spre a fi locaș al lui Dumnezeu în Duh" (*Efeseni* II, 20-22).

Sfântul Chiril al Alexandriei, comentând textul scripturistic cuprins în Evanghelia după Ioan, mărturisește că: „Suntem păstrați în existență, alipiți de El și păzind sfânta poruncă dată nouă, silindu-ne să păstrăm binele nobleței dobândite, adică să nu supărăm pe Duhul cel Sfânt sălășluit în noi, prin Care se înțelege că locuiește în noi Dumnezeu"[12]. În acest sens,

10 Sfântul Iustin Popovici, *Omul și Dumnezeul-Om. Abisurile și culmile filozofiei,* Editura Sophia – Ed. Cartea Ortodoxă, București, 2010, p. 94.

11 Sfântul Iustin Popovici, *Omul și Dumnezeul-Om…*, p. 93.

12 Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan, X, 2*, traducere, introducere și note de

Crucea Domnului devine pentru creștin putere de a restabili comuniunea pierdută. Părintele Dumitru Stăniloae sesizează că: „În felul acesta, crucea lui Hristos e așezată în Biserică ca într-un paradis restabilit, sau ca un început de restabilire a lui. Din ea învățăm și luăm putere să ne comportăm față de natură nu ca unii ce ne lăsăm ispitiți de plăcerile ce pot fi oferite sensibilității noastre trupești ieșite de sub puterea spiritului, ci ca unii ce facem efortul să ne întărim spiritul în contact cu ea, într-o continuă transcendere spre Dumnezeu, chiar dacă acest efort e împreunat cu nu puțină suferință"[13]. Astfel, monahismul devine expresia cea mai vie, cea mai autentică, a unității Bisericii prin Crucea Domnului și ca urmare a îndemnului Mântuitorului Hristos: „Oricine voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie" (*Marcu* VIII, 34).

Sfântul Atanasie cel Mare fundamentează într-una dintre scrierile sale învățătura despre unitatea Bisericii, spunând: „Deci Se pune ca temelie după umanitate, ca și noi să putem fi clădiți pe El ca pietre prețioase și să ne facem templu al Duhului ce locuiește întru noi (II *Corinteni* XVI, 16). Și precum El este temelia, iar noi pietre prețioase clădite pe El, așa El este iarăși via, iar noi mlădițele, unite nu după ființa dumnezeirii, căci aceasta este cu neputință, ci după umanitate. Căci mlădițele trebuie să fie asemănătoare viei, așa cum noi suntem asemănători Lui după trup [...]. Căci așa se pune temelie pentru noi, primind ale noastre, pentru ca noi, fiind contrupești și articulându-ne, și legându-ne cu El prin asemănarea trupului «să ajungem la starea bărbatului desăvârșit» (*Efeseni* IV, 13) și să rămânem nemuritori și nestricăcioși"[14].

Unitatea Bisericii are o importanță deosebită în cadrul teologiei ortodoxe întrucât numai prin aceasta opera mântuitoare a Domnului Hristos își împlinește menirea, adică de a ne aduna pe toți întru iubirea Tatălui: „Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, așa v-am iubit și Eu pe voi; rămâneți întru iubirea Mea. Dacă păziți poruncile Mele, veți rămâne întru iubirea Mea după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui" (*Ioan* XV, 9-10). Doar ascultarea de Cuvântul lui Dumnezeu presupune rămânerea în unitatea Bisericii, ascultare a cărui model veșnic este ascultarea Fiului de Tatăl: „Nu caut la voia Mea, ci voia Celui care M-a trimis" (*Ioan* V, 30).

Pr. Dumitru Stăniloae, în *PSB*, vol. 41, Ed. IBMBOR, București, 2000, p. 640.

13 Pr. Prof. D. Stăniloae, „Crucea în teologia și cultul Bisericii Ortodoxe", în *Ortodoxia*, 3 / 1975, p. 409.

14 Sfântul Atanasie cel Mare, *Cuvântul al doilea împotriva arienilor*, LXXIV, în *Scrieri. Partea întâi*, traducere de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în *PSB*, vol. 15, Ed. IBMBOR, București, 1987, pp. 314-315.